

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI BILISH KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHDA METODLARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI

Mirazimova Muxabbat Normatovna

Jizzax davlat pedagogika universiteti

“Maktabgacha ta’lim metodikasi” kafedra o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni bilish kompetentligini shakllantirishda metodlardan foydalanish va takomillashtirishning ahamiyati to‘g‘risida ma’lumotlar keltirilgan.

Kalitso‘zlar: kompetentlik, interfaol texnologiya, metod, taqdimot, bolalar faoliyati, ta’lim, ma’naviy-axloqiy, intellektual, etik, estetik, bolalar, o‘rganish.

Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan dunyoda O‘zbekiston Respublikasi ijtimoiy taraqqiyotini ta’minlovchi ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida ta’lim sohasi e’tirof etildi. Ustuvor soha bo‘lgan ta’limni tubdan yangilash, uni mazmunan boyitish, ta’lim tizimiga ilg‘or pedagogik texnologiyalarni tadbiq etish va rivojlangan ta’lim darajasiga ko‘tarish mamlakatda olib borilayotgan ta’limiy islohotlarning asosiy g‘oyasi sanaladi.

O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasida “Uzluksiz ta’lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta’lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish, yosh avlodning ijodiy va intellektual salohiyatini qo‘llab-quvvatlash va ro‘yobga chiqarish” kabi ustuvor vazifalar belgilanib berilgan. Shunga muvofiq interfaol o‘qitish metodlari asosida maktabgacha ta’lim yoshdagi bolalarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi[1].

Maktabgacha ta’lim sohasi uzluksiz ta’lim tizimining birlamchi bo‘g‘ini hisoblanib, u har tomonlama sog‘lom, barkamol bola shaxsini tarbiyalash va maktabga sifatli tayyorlashda

g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta'lim va tarbiya bolalarni o'qitish va tarbiyalashga, ularni intellektual, ma'naviy-axloqiy, etik, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga, shuningdek bolalarni umumiy o'rta ta'limga tayyorlashga qaratilgan ta'lim turidir. Maktabgacha ta'lim va tarbiya olti yoshdan yetti yoshgacha bo'lgan bolalarni boshlang'ich ta'limga bir yillik majburiy tayyorlashni ham nazarda tutadi.

Bolalar ham xuddi katta odamlar singari doim ma'lum faoliyat bilan mashg'ul bo'ladilar. Bolalar faoliyatining asosiy maqsadi bilib olish, o'rganishga asoslanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotining pedagogik jarayonida ta'lim muhim ahamiyat kasb etadi va kundalik hayot, o'yin, mehnat, faoliyatlar orqali amalga oshiriladi. Faoliyatlar bolalarning har tomonlama rivojlanishi, ularning bilim ehtiyojlarini qondirish sifatida g'oyalar, ko'nikma va qobiliyatlarni egallashiga yordam beradi. Bolalar odatda o'zlari mustaqil ravishda u yoki bu faoliyatni bajaradi va ma'lum natijaga ega bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning faoliyatining natijasi ularning tizimli bilish kompetentligiga qarab o'rganiladi. Bolalar psixologiyasiga ko'ra ularni maktabgacha ta'lim tashkilotiga berish va tizimli bilish kompetentligiga qarab kelajakdagi sohasini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bugun ayni shu sohada interfaol texnologiya va metodlar ta'lim tizimiga joriy etilmoqda. Maktabgacha yoshdagi bolalarning tizimli bilish kompetentligini shakllantirishda induktiv metodlarni qo'llash hamda takomillashtirish, shubha yo'qki, pedagogikaning qiziqarli, ijodiy, istiqbolli yo'nalishidir. Bu ularning psixologik imkoniyatlarini hisobga olgan holda maktabgacha yoshdagi bolalarning barcha imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishga yordam beradi. Bolalarning tizimli bilish kompetentligini shakllantirishda metodlardan foydalanish butun dunyo bo'ylab dunyodagi bolalar haqidagi bilim va taqdimotni boyitishga imkon beradi, tengdoshlar va kattalar bilan munosabatlar haqida bolalarni ijtimoiy munosabatlar tizimida faol munosabatda bo'lishga undaydi. Pedagogika sohasida bir nechta o'quv modellari farq qiladi:

- 1) Passiv - bola mashg'ulotning "ob'ekt" sifatida ishlaydi (tinglash va tomosha qilish)

2) Faol - bola mashg'ulotning "mavzusi" sifatida ishlaydi (mustaqil ish, ijodiy vazifalar)

Shuningdek, aytish joizki, bunday o'quv va ta'limning asosiy vazifalari:

- Bolalar tashabbusi hamda o'zaro mustaqilligi rivojlanishi;
- Ma'lumotni o'rganish va mustaqil ravishda ishlab chiqarish qobiliyatini shakllantirish;
- Bolalar bilan integratsiyalashish;
- Bolalar va kattalar o'rtasidagi muloqotlar;
- Bolaning jamiyatga faol jalb qilish.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda, bilish kompetentligini shakllantirishda metodlardan foydalanish va takomillashtirish asta-sekin amalga oshiriladigan jarayon, bu albatta, maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Bugun yurtimizdagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bir necha interfaol metodlardan mashg'ulotlarda foydalaniladi. Bolalar o'z mustaqil ishlarini, nafaqat o'zining balki o'rtog'ining ishini baholashni, o'zaro aloqa qilish, bir-birlariga yordam berishni o'rganadilar. Mashg'ulotlar jayaronida bolalarning bilish kompetentligini shakllantirishda induktiv va deduktiv metodlarni qo'llash faol o'quv usulining turlaridan biridir. Bunda tarbiyachi avval dalillarni tushuntiradi, tajribalarni, ko'rsatmali qo'llanmalarni namoyish qiladi, umumlashtirish va tushunchalarni ta'riflash bo'yicha mashqlar bajarishni tashkil etadi. Tarbiyalanuvchilar oldin xususiy faktlarni o'zlashtiradilar, keyin xulosalar chiqaradilar va o'quv materialini umumlashtiradilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son Farmoni //O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda.

2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi O'RQ – 595-son 2019-yil 16-dekabr.

3. OILA VA OILAVIY TARBIYA TUSHUNCHASINING AHAMIYATI

MM Normatovna - E Conference Zone, 2022 International Conference on Developments in Education, Sciences and Humanities Hosted from Hamburg, Germany May

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=4bGsTmkAAAAJ&citation_for_view=4bGsTmkAAAAJ:MXK_kJrxJIC

4. Mirazimova Muxabbat Normatovna. (2022). Increasing The Coverage of Preschool Education for Children with Developmental Disabilities or Mental Disorders.11

Journal of Pedagogical Inventions and Practices, 4, 85–87. Retrieved from <http://zienjournals.com/index.php/jpip/article/view/660>

5. Миразимова, М. (2022). Oilada bolalarda tolerantlikni shakllantirish va uning ahamiyati. *Общество и инновации*, 3(3/S), 188-193. 15

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=4bGsTmkAAAAJ&citation_for_view=4bGsTmkAAAAJ:roLk4NBRz8UC

6. Миразимова, М. (2022). Innovatsion va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini maktabgacha ta'lim tizimidagi ahamiyati. *Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar*, 1(1), 186-188.

https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=4bGsTmkAAAAJ&citation_for_view=4bGsTmkAAAAJ:5nxA0vEk-isC

7. Muxabat. (2022). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI FAOLIYATLAR JARAYONIDA RIVOJLANTIRUVCHI MUHITNING AHAMIYATI.

<https://presedu.jspi.uz/index.php/presedu/authorDashboard/submission/4727>

8. Muxabat. (2021). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIGA QAMRAB OLIISHNING AHAMIYATI.

<https://presedu.jspi.uz/index.php/presedu/authorDashboard/submission/4653>

9. Muxabat. (2021). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISHDA FAOLLIK MARKAZLARINING MAZMUNI.

<https://presedu.jspi.uz/index.php/presedu/authorDashboard/submission/3523>

10. Normatovna, M. M. (2023). THE ROLE OF WOMEN IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND FAMILY. *Open Access Repository*, 4(3), 1471-1473

11. Mirazimova, M. N., & Nematova, X. D. (2022). ABU RAYHON BERUNIYNING INSON KAMOLOTIDA MEHNAT TARBIYASI. *Academic research in educational sciences*, (3), 54-56

12. Normatovna, M. M. (2023). OILADA MA'NAVIY QADRIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING MOHIYATI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(11), 180-182

13. Normatovna, M. M. (2022). Increasing The Coverage of Preschool Education for Children with Developmental Disabilities or Mental Disorders. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 4, 85-87

14. Mirazimova, M. (2021). Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida badiiy gimnastika elementlarini o'rgatish metodikasi. *Scienceweb academic papers collection*

15. Normatovna, M. M. (2022, April). OILA VA OILAVIY TARBIYA TUSHUNCHASINING AHAMIYATI. In *E Conference Zone* (pp. 368-369)